

IJburg 6 maart '11

Een ervaring.

Die plaats vond 10 jaar geleden in New York, in een kerkzaal als een bruiloftszaal. Mannen in jacquet met witte handschoenen, heten je welkom en wijzen je de plaats. Vooraan in de zaal op een verhoging staat het koor bestaande uit vrouwen gekleed in vlammend rode gewaden: en binnen de kortste keren ontrolt zich een religieus spektakel. Het koor zingt en swingt. Er wordt gebeden, gelachen, gehuild, geschreeuwd en is het is stil- ook dat. Het is even wennen. De dominee leest brieven voor, geen mailtjes, maar brieven. We krijgen te horen wie gedoopt, gehuwd, gestorven zijn. Mensen komen naar voren. Ze fluisteren de dominee enkele woorden in het oor. Hij luistert terug, legt handen op en zegent. Ook de dominee lacht, huilt schreeuwt, bidt en is stil. En steeds weer eindigen zijn korte preekjes en interrupties met een lofprijzing die hij als een mantra de ruimte in slingert: "His everlasting love". Hij spreekt dan over God en diens liefde voor de mens die nooit overgaat. Zijn eeuwigdurende liefde, his everlasting love. En dat zegt hij tegen ons. Ik zeg óns want gaandeweg voelde ik mij niet langer een toerist of buitenstaander. Je hoorde erbij. Óns. His everlasting love. Woorden waar een magische betovering vanuit leek te gaan. Ik nietig mensje tussen die wolkenkrabbers, in die gigantische steenwoestijn van New York: Ik mag me bemind weten. Ik word gezien, er wordt van me gehouden. En datzelfde geldt voor al deze mensen hier.

Buiten in de kilte van het vroege voorjaar had ik het gevoel dat de stralen van een warme zon dwars door mijn hele lijf waren heengegaan. Veel variaties hadden de preekjes van de dominee niet gehad, maar wat gaf het? Zijn mantra: his everlasting love "Weet dat. Vergeet dat nooit" was voldoende om mijzelf opgenomen te voelen in een mij overstijgende ruimte. Een ruimte die God wordt genoemd. Een onmetelijke lichtcirkel die hemel en aarde omvat waarin de schepper woont en waarbinnen ik als zijn schepsel mag leven en ademen.

Woestijn. Ook al ben je er nooit echt in geweest; iedereen weet wat dat woord betekent. Als iemand zegt: "Ik moest door een woestijn heen" dan weet je dat het over een moeilijke en zware periode in iemands leven gaat. De woestijn van de grootstad, New York, Amsterdam, IJburg, de woestijn van Mozes: het vloeit allemaal in elkaar over. Het gaat over dezelfde menselijke ervaringen.

Mozes schrijft een reisverslag van 34 hoofdstukken dat genoteerd staat in het boek Deuteronomium. Veertig jaar, een mensenleven lang ,zwerft hij

met zijn mensen door de woestijn. Een hard bestaan en het schiet maar niet op. Toch wordt de woestijn in de tora van Mozes niet uitsluitend als negatief beschreven, als een dorre onleefbare plek, waar je van alles mist. Het is ook de plek waar Israël veel heeft gevonden. Het grootste geschenk is Israël n.b. ten deel gevallen in de woestijn: de ontmoeting met God. Niet in een geciviliseerde wereld met pronkende paleizen, tempels en kerken openbaarde de Eeuwige zich, maar op de kale brandende bergpiek van de Sinai en in een brandende struik waar de vlammen uitsloegen. Dat was het vuur van zijn liefde, zeggen de profeten. De profeet Amos noemt de woestijnperiode niet alleen een pijnlijke en harde leerschool, maar ook de verlovingsstijd van de Eeuwige met zijn partner Israël.

Net als de dominee met zijn mantra: "His everlasting love. Vergeet dat niet" hamert Mozes op dat niet vergeten. Steeds weer klinken in zijn reisverslag de woorden: Gedenk. "Laat het verleden weer heden worden". Hij vertelt zijn verhaal als een medicijn tegen het vergeten en als een schakel tussen toen en nu. Steeds weer grijpt hij terug op die oerervaring van Israël: Weet je nog hoe wij (niet onze vaders) nee wij eraan toe waren, hoe klein we werden gemaakt en tot rechtelozen gedegradeerd in Egypte als slaven van de farao? En hoe Hij, de Eeuwige ons uit dat diensthuis heeft bevrijd met "sterke hand en krachtige arm" tijdens de uittocht, de exodus. Om die bevrijdende actie van de Eeuwige te omschrijven gebruikt Mozes prachtige beelden; beelden ontleend aan de taal van de liefde. "Hij droeg jullie op heel de weg die jullie gegaan zijn zoals een man zijn kind draagt". Even verder: "Hij heeft jullie als op adelaarswieken gedragen." His everlasting love.

Naar goed Bijbels spraakgebruik mag je en kan je niks aan God alleen overlaten. Alles wat je van God zegt slaat, als het goed, is als een boemerang op jezelf terug. Als je van God zegt dat Hij een bevrijder is, dat hij liefheeft, dat Hij ruimte schept, dan betekent dat: Doe jij dat ook, want naar Zijn beeld en gelijkenis ben jij als mens geschapen. Gods eigenschappen naspelen, dat staat je als mens te doen. God prijzen is hem nadoen.

Maar God naspelen is nog wat anders dan zelf voor god gaan spelen. Dat is nu precies wat Mozes zijn mensen verwijt. Uitvoerig gaat hij in op hun ontrouw. Ze hebben de verloving verbroken. Ze zijn hun partner, de God van de Exodus willens en wetens vergeten en hebben de Eeuwige ingeruild voor andere goden die ze achterna zijn gegaan. Ze hebben hun grote Bondgenoot die het opneemt voor kleinen en ontrenten aan de kant geschoven en hebben het aangelegd met afgoden. Ze zijn slaven gebleven. Slaven van hun egoïsme. Afgodendienst noemt Mozes dat.

Afgoden, je komt ze overal tegen in steeds weer een ander jasje. Elke maatschappij, ook een godloze maatschappij als de onze, barst van de afgoden, als mensen zichzelf, hun eigen ambities en wensen in marmer gieten en daar wierook voor gaan branden. Een egocultuur in steen uitgehakt dat noemt de bijbel afgodsbeeld.

"Gedenk" roept Mozes. "Hoor Israël." Prent mijn woorden in je hart. Bind ze als een teken op je hand en je voorhoofd". Laat je zijn, je daden en denken erdoor bepalen. Blijf bij je bevrijder. Vereer geen afgoden, maar doe als Hij, de Eeuwige. Doe gerechtigheid.

Gerechtigheid is een kernwoord dat als een rode draad door het eerste en tweede testament heenloopt. Het is een prachtig woord. Het duidt op een passie, een hartstocht om mensen die neergebogen of verdrukt worden weer rechtop te zetten. Rechtop. Zoals de oude Bijbeltaal zo mooi zegt: ze uit de "benauwenis" trekken, zodat ze bevrijd kunnen op- ademen. Iemand die dat doet is een tsadiek, een rechtvaardige, zoals Hij dat is: de Eeuwige. Eerder dan het woord liefde gebruikt de Schrift het woord gerechtigheid om de liefde van God, his everlasting love' aan te duiden. Bij de profeten is het zelfs zo dat de Godsnaam samenvalt met gerechtigheid. En de tora van Mozes leert dat het woord gerechtigheid de heipaal is onder de schepping.

Ik heb deze les van Mozes pas echt begrepen toen ik jaren geleden met een paar studiec collega's wandelde in Jeruzalem samen met een rabbijn. Het had geregend en er lag veel modder op de weg. Plotseling deed de rabbijn een stap opzij, raapte een hand vol klei op. Hij speelde er wat mee en zei: Kijk, deze klei is de schepping. Maar welke vorm moet de schepping aannemen?. Wij keken hem verwachtingsvol vragend aan. Zijn antwoord was: "Gerechtigheid." De klei is de schepping en gerechtigheid is de vorm van de schepping. Zo niet, als er geen gerechtigheid is dan- en hij schudde de klei van zijn handen zodat er niet veel anders overbleef dan natte blubber- zo niet dan valt de schepping terug in de blubberboel, de to-hoe-wa-bo-hoe van in den beginne. In den beginne schiep God hemel en aarde. De aarde nu was to-hoe-wa-bo-hoe, een rotszootje.

Hoe waar dit is laat de geschiedenis zien. Staten, machtssystemen die niet gebaseerd zijn op een grondwet van gerechtigheid en mensenrechten storten vroeg of laat in elkaar. Vandaag de dag gebeurt het voor onze ogen. Dictators worden verjaagd of trillen op hun stoelen. De mensen zijn het zat. Zonder gerechtigheid is je land geen land om in te leven en dagelijks zien wij dramatische, je bij de keel grijpende Bijbelse beelden uit de Arabische wereld van mensen die nu hun uittochtverhaal schrijven. Duizenden, miljoenen schreeuwen hun nood uit, net als de Israëlieten

indertijd in Egypte. Het is hun kreet om gerechtigheid, eindelijk vrij, weg onder het juk van de farao's uit de 21^e eeuw. Hun passie voor gerechtigheid is zo groot dat zij met gevaar voor eigen leven de straat opgaan. Kogels houden hen niet tegen, zo onstuitbaar is die hartstocht van de gerechtigheid. En je hoopt en bidt dat de Arabische renaissance er mag komen en dat de afgoden geen kans krijgen. We kennen de geschiedenis. Hoe vaak is het niet voorgekomen dat de bevrijders van vandaag de onderdrukkers van morgen worden?

Toen Mattheüs zijn verhaal van Jezus componeerde had hij de boeken van Mozes op tafel liggen. Hij modelleert Jezus naar de trekken van Mozes. Jezus is de nieuwe Mozes. Ook Jezus kreeg te maken met een farao, koning Herodes. Ook hij kwam terecht in Egypte net als het volk Israël. Ook hij verbleef in de woestijn. (40 dagen) Als hij zich voor het eerst presenteert bij zijn doop in de Jordaan is het eerste woord dat hij laat klinken: gerechtigheid. En wat hij zegt doet hij ook. Hij zet mensen rechtop. Melaatsen, blinden, lammen, doven, bezetenen en uitgestotenen ervoeren het. Waar hij voorbijging lichtte de hemel even op en liet de ruimtescheppende liefhebbende God van de exodus in hem zijn gezicht zien.

Ook Jezus is een redenaar net als Mozes. De tekst die wij in het evangelie hoorden is genomen uit de Bergrede. Al zijn woorden gaan over gerechtigheid. Jezus zegt dat het verstandig is om naar die woorden te luisteren. Je moet ze horen en doen. Ook die woorden moet je in je hart prenten en bevestigen aan je hand en voorhoofd en bij wijze van spreken als een mezouza bevestigen aan de deurpost van je huis. Dan ben je verstandig net als die verstandige man die zijn huis bouwt op een rots, een huis dat stáát. Met dat huis wordt natuurlijk onze wereld bedoeld. Onze wereld die pas een huis, een goede woonplek wordt als zij gefundeerd is op de rots van de gerechtigheid.

Cees Tromp